

челено доверие от страна на Дружината му гласува отговорната длъжност куратор (настоятел) на имотите завещани на Комитета на старите за благотворителни цели (училището "Св.Кирил" и болницата "Св.Козма и Дамян" в Търново - имоти завещани от д-р Ив.Селимински).¹⁷ Добродетелната дружина съдейства за проникване в България на културни ценности и достижения на науката, на европейския и световен опит. Закупените от Дружината литографии на художника Николай Павлович се пласират сред българите в румънската столица. Два броя закупува и д-р Василиади.¹⁸ Благотворителната дейност се разраства след погрома на Априлското въстание и по време на Руско-турската война 1877-1878 г. В списъците на спомоществателите се откриват вноските на д-р Н. Василиади и други габровци. Той е под № 10 в листа за 1878 г., редом с Георги, Васил и Костаки Мустакови.¹⁹ Присъства и в списъка за 1879 г.²⁰ Името му е записано и при "Помощи раздавани на бедните българи" в Букурещ, на вдовици с деца, които искат да се завърнат в България и др.²¹

Хуманно е решението на д-р Никола Василиади през 1878 г. да пристигне в България, където една година работи като окръжен лекар в Дупница.²²

Изпълнил своя дълг на патриот и лекар д-р Н.Василиади до края на живота си остава благодетел на освободена България. На Габрово той завещава капитал с който "да се основе и поддържа в... родното място на моя баща, едно политехническо училище, според както средствата позволяват или пък едно занаятчийско училище, което да носи името ми... и прихода на имота ми да бъде всякога назначен за училището".²³ Както пише Иван Грудов от Букурещ през 1882 г. до габровци, воден от патриотизъм и гражданска доблест, д-р Н.Василиади дарява цялото си състояние от 720 000 тогавашни лева²⁴ - 60 000 хиляди минца в полза на български народ и особено за габровският²⁵. Заветът е изпълнен през 1895 г. Училището изминава стогодишния си път като кожарско, железаро-ножарско и среднотехническо от 1907 г. до Техникум по механоелектротехника в наши дни, но винаги с името на д-р Никола Василиади. Подготвило е над 14 000 средни технически кадри.²⁶

Стореното от д-р Никола Василиади за образователното дело в Габрово се родее с това на благодетелите Васил Априлов, Николай Ст.Палаузов, Пенчо Ралчев, Силвестър Пенев, Иван Бакалоглу, Радион Умников и др. българи габровци в емиграция.²⁷

Във фамилия Василиади се вписва и Мария Касабова (по баща Василиади, която е от първите българки завършили висше музикално образование (Мюнхен) и от началото на 1872 г. е учителка по вокална музика в Централното девическо училище в Букурещ. През 1873-74 г. заема и катедрата по педагогика в това училище. Мария Касабова се изявява и като директор на Девическия пансион в Букурещ, където са учили българки. Тя е не само педагог, но и преводач и редактор на румънското педагогическо списание "Ревиста педагогика". След Освобождението подобно на Василиади и тя дава своята лепта за развитието на българското образование. Директор е на Държавния пансион в София, активна общественичка, дарителка.

Стореното от габровците в емиграция е свидетелство за родолюбието и грижите им към младата българска държава.